

R. P. GARNERI

CANONICI REGULARIS ET SUPERIORIS S. VICTORIS PARISIENSIS

GREGORIANUM

Hoc est allegoricæ omnium pene rerum in Bibliis contentarum Explanationes promptæ ex universis D. Gregorii papæ scriptis, pernecessariæ verbi divini præconibus et interpretibus, recens auctæ notis Gregorianorum scriptorum

STUDIO

F. JOANNIS PICARDI

CANONICI REGULARIS S. VICTORIS PARISIENSIS.

(Parisiis, apud Carolum Sevestre, via Jacobea e regione Maturinorum, in-12, cum privilegio regis, anno 1608.)

EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Reverendo in Christo Patri et domino D. Dionysio de COULOUR, S. Victoris Parisiensis summo priori ricario dignissimo S.

Intermortuam avorum memoriam renovare, vitamque ab iis acceptam quadrantenus, et pro virili reddere, nemo, nisi Carnabas, Ptolomeus Philopator, Agyrti, cæteraque hujusmodi parricidarum impiorum sex, non asseruerit divinæ pietatis esse. Quidni pietatis divinæ? Etenim, si vota, sacrificia, supplicationes, obsecrationes, universaque ad Dei optimi maximi cultum facientia, vocemus divina: quantum quoque honoris habitum parentibus nec inique divino decorabis titulo: cum et D. Gregorio Theologo (1), pater sit Deus quispiam mortalis et creatus a Deo immortalis et increato, liberique eum Dei vice habere debeant. Mitto præclara in hanc rem elogia ethnicorum (2), ut verba splendido illustrem exemplo. Scytharum gentem agresti fuisse immanitate efferatam, vetus adagium, « Malus Scytha, » testatur; (3) ferreum tamen inhumanumque pectus, aurea quædam in proavos humanitas sic obsederat, ut Dario Persarum regi, muliebres quotidianasque eorum fugas et conflictus detrectationem exprobranti per caduceatorem responderit animose rex Indathyrus inter cætera: « Sunt paterna sepulcra; quæ age, dum inveneritis, tentate labefactare; et tunc intelligetis; pugnaturi vobiscum simul pro sepulturis necne: prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum prælium non conferemus. » Sanctum equidem summeque laudandum barbari principis responsum et consilium, qui voluit auspiciari certamen a religiosa propugnatione bustorum avitorum, quasi templorum divinis sacratorum numinibus, sapienter prospiciens exitum belli, secundo Marte finiendum, cui religio in parentes, classicum cecinisset. At quanto animi corporibus, tanto honorarii eorum tumuli, nempe libri cælestibus conferti documentis præstant lapideis vel marmoreis sarcophagis nihil præter cineres ut plurimum habentibus. Illi enim licet exsangues, nunquam tamen vivradicum instar marcescunt: sed latent quædam, vivacique divini eloquii gratia, religiosi cordibus aut vitam reducunt cælestem, aut producunt. Quidquid igitur studii, benevolentia humanitatisque exhibemus sepulcris paterna servantibus ossa, nec libris videtur denegandum. Unde Ricardus Aungervilleus, Anglus, a solo natali dictus Buriensis, Dunelmensium in Anglia pontifex, insigni in sacra volumina theologicaque scripta religione et affectu quam reverenter modestèque tractanda sint, in suo philobiblo his omnino verbis commonet clericos: « Non solum Deo præstamus obsequium, novorum librorum præparando volumina; sed et sacratæ pietatis exercemus officium, si eosdem nunc illæse tractemus, nunc locis idoneis redditos illibate custodiæ commendemus, ut gaudeant puritate, dum habentur in manibus; et quiescant secure, dum in suis cubilibus reconduntur. Nimirum post vestes et vascula corpori dedicata Dominico, sacri libri merentur honestius tractari: quibus toties irrogatur injuria, quoties eos quis præsumit attingere manu fœda. » Idem in antecedente rubrica, ut eruditi de re libraria bene mereri certatim gestiant, titulum posuit: « Quam sit meritum novos libros scribere, et veteres renovare. » Et comprimis hac ratione suasit. « Verum, quia quod servit mortalibus, per prolapsum temporis, mortalitatis dispendium patitur, necesse est vetustate labefacta volumina innovatis successoribus instaurari, ut perpetuitas, quæ naturæ repugnat individui,

(1) Ad Vitalianum.

(2) Aristot. 8, *Ethic.*, c. 13 et 9, c. 2; Plato. II *De legib.*, et aliorum.

(3) Ex Hero. Melpom.

concedatur privilegio speciei. Sicut enim librorum corpora ex commistione contrariorum compacta, suæ compositionis continuum sentiunt detrimentum, sic per prudentiam clericorum debet reperiri remedium, per quod liber sacer solvens naturæ debitum, hæreditarium obtineat substitutum, et simile semen fratri mortuo suscitetur, verificeturque statim illad Ecclesiastici xxx: « Mortuus est pater illius, et quasi non est mortuus; similem enim sibi reliquit post se. » Hæc Ricardus post 250 annos, in commendandam librariæ suppellectilis curam. Quamquidem a te (reverende Pater) Garnero nostro impensam, merilissimo commemorabunt, honorifice commendabunt posteri: ut, qui supra quadringentos vixerit annos, denuoque in sæculi proxime finiti principio tenuem quemdam visus sit, duxisse spiritum, editionis languidulæ operula: nunc, tuo permissu, istiusque vividioris typographiæ aura, secunda pene spiret anima. Hinc palam est, quod ad te longe jucundior redeat et gratior, quam Virbius Hippolytus Androgeusque Minois filius ad Æsculapium: si tamen, (ut Naso vere cecinit) non

Exit in immensum fecunda licentia vatum,
Obligat historica nec sua verba fide.

Illos siquidem mortuos brevique morituros restituit vitæ mortali, aut, (ut nostri Adami refricem scite dictum,) morti vitali (4). Garnerus autem tua facultate reductus est ad lucem ne cimneriis quidem tenebris obnubilandum. Verum enimvero, vel si hæc abesset causa, Garnerus tibi non adesset non acceptissimus. Cui etenim perplacet D. Gregorius papa, qui displiceant lectiores spirantioresque ejus flores, per hos sexdecim Garneri libellos, ceu areolas circinati et dispositi? Te autem Gregorio familiarissimè uti, testatur ipsemet in tuis, iisque accuratis capitularibus concionibus subinde productus, una cum sanctis Patribus tum prioris, tum ætatis intermediæ, ita ut non abs re quis te animatam eorum dixerit bibliothecam, ab eo facunde secundæque ad instar docti scribæ evangelici profers de thesauro tuo nova et vetera (Matth. xii). Sed et quod D. Hieronymus lugens in suo prædicavit Nepotiano (de more enim inter sermones epulares varias priscorum theologorum sententias proferens, asserebat hanc Tertulliano, istam Minutio, illam Cypriano, etc.). Ut eodem jure, sic necessario eidem, quin præstantiori, tibi vertatur laudi, si quis oculatior et oculatius, dicendi modum, tempus, locum, et quibus dicas norit, composueritque. Pene me præterierat, nec tamen prætereunda Garneri tibi nuncupati causa, scilicet onus inferius illo, quod nunc invidia quidem, et invita debilitati natura, infracto tamen sustines animo. Quam vero gravis sit adducta causa, demonstrat veterum collatio. Nam Ælius Lampridius Augustos Commodum, Antoninum Heliogabalum, Alexandrum Severum; Ælius Spartianus Adrianum, Ælium Verum, Didium Julianum, Severum, Pescennium, Nigrum; Julius Capitolinus, Antoninum Pium, Verum, Maximinos duos obtulere Augustis, probe gnari serenitatis legenda oculis, ab iis, quibus offerebant propter eandem, quam ipsi gerebant, imperii Romani majestatem. Taceo scriptores ecclesiasticos et biographos innumeros, ne in sole meridiano ridicule videar gracilem accendere stipulam. Supremo tandem nec ignobili nomine Garnerus sibi tuam conciliaturus est paternam gratiam, quod persæpe magni pendanus illustria proavorum monumenta, quin et tantilla ab iisdem relicta, utpote quæ nobis peroptatam reddant eorum vicem, miserimamque solentur orbitatem. Sed vero, si quid felicissime, longe profecto feliciter germaniusque præstant libri, feliciores, vivaciores germanioresque parentum liberi: cum formosiores, præstantiorumque eorum partem, divinam scilicet animam ingeniumque nobile referant. « Nec enim liberi solo vultu patriassant. » His igitur de causis Garnerum tua potestate in suo Gregoriano redivivum, et ad te redeuntem suscipe, R. P. ex ejus manibus, qui est tuus in Christo filius obsequentissimus, tuorumque canonicorum postremus.

F. JOANNES PICARDUS.

(4) In prosa Octavæ Nativitatis Christi.

CANDIDO LECTORIS.

Quid huic accessisset editioni decessissetve, frustra te monendum arbitrabor. At, cum deprehendissem prioris editionis perrara esse exemplaria, animum manumque verti. Imprimis ergo scias id operis antea excusum mendosissime, adeo ut sæpiuscule ne duos quidem versus puros fuisset legere, tibi nunc emaculatus reddi. Sed nec disfliteor in hanc aliquot, quamvis leviusculas irrepsisse mendas, partim incogitantia, partim creberrimis lituris; ad quas in singulos versus suffundendas adegerunt me priscorum scribarum notæ annos ferme quinquaginta retentæ a prioribus calcographis, posterioribus autem Platonicis obscuriores numeris. Insuper charta plerisque in locis infirmior, atramentique impotentior, quod parce fuerat infusum, vitiosa prodigalitate diffundeat in vicinorum characterum oblitterationem. Quæ quidem universa in contextu et ora libri conglobata, multæ fuerunt operæ ipsis operis. Recentem dico accessio-nem. In qua primas tenet notatio locorum ex divinis codicibus promptorum: ad quos comperiendos, diversas Bibliorum tralationes oportuit consulere, ita tamen ut nec consultor redirem, cum in signatis locis non offenderem eadem penitus quæ apud D. Gregorium legebam. Interdum enim vocula, aut simplex verbi compositi ponebatur loco. Cumque religiosus religioso huic negotio vacarem, non parum negotii fecit mihi varietas interpretationum, quibus D. Gregorium fuisse usum non semel adverti. Qua de causa, ut sedatori mente legeres, si quæ sententia divina ab editione vulgata nonnihil discrepans proferretur, designavi apud Septuaginta, Augustinum, Cassiodorumque ita haberi.

Præter hæc adjecti, in quo totius operis versabatur cardo, scilicet adnotationes (quarum nonnullæ ab oculis operariorum alio respectantium, tibi abiere et mihi) librorum, homiliarum epistolarumque Gregorianarum, ex quibus quasi vernantibus flosculis et ramis Garnerus noster mysticum suum compegit topiarium. Quod quidem ægrè tandem, sed confeci. Confeci, inquam, et aliquando tam ægrè, ut in horas, et codicem et stylum jamjam ablegaturus essem ad extremam residuum classem, ni succurrisset iniquam fore tam diuturni laboris jacturam, ob morosiorum unius et alterius sententiæ inventionem. Quapropter,

si inter hos emotæ fermeque præcipitatæ mentis æstus aliquotfariam cæspitarim, lector, humanæ maxime conscius imbecillitatis faciliorem quæso des veniam.

Inter signandas Gregorii sententias, cum editione Nivellianâ fuissem usus, posteaque comperissem a prioribus dissidere ob mutatas sectiones in libris Job, illam primo, istam secundo expressi numero. In quibus præterea illud tibi venit observandum, ne, si in designato loco, sententiam aliquoties mutilam vel intercisam repperis, me statim de falsitate vel oscitantia appelles. Garnerus enim plerumque non pauca missa fecit consulto, quia vel ad enodandam propositæ dictionis ambiguitatem nihil aut parum conducerent. Adde quod plusquam semel mutarit orationis Gregorianæ ordinem, ita ut prima posteriori, posteriora prius sumpserit. Quæ si aliquoties occurrant, marginale scholium præmoneret.

In notandis capitulorum Biblicorum versiculis secutus sum editionem Lovaniensem anni 1572. Eorundem versiculorum non infrequentem præmissionem dabis operario aliud in mente operanti; cætera, si lubet, et illi et mihi. Nihil enim humani profiteor a me alienum. De hujus vero Gregorianæ Anthologiæ, fructu et suavitate dicam post secundam præfationis partem. Antequam illud te pervelim exoratum, ne, instar Polycratis matrem, me patris laborem insigniori exornasse titulo causeris; quod dixerim ejus opus esse cœlestium voluminum studiosis pernecessarium, ac ecclesiasticis. Neque enim meum, sed Sixti Senensis, naris aliqui emunctissimæ est judicium. Bene vale, huncque sacrarum copiarum thesaurum profunde in majorem Dei scientiarum Domini (ut Anna prophetissa I Reg. II canit) gloriam, laudem et honorem.

ELOGIUM DE HUIUS OPERIS PRÆSTANTIA ET UTILITATE.

Ex libro quarto *Bibliothecæ sanctæ Sixti Senensis.*

Garnerus (sic enim v. c.) *cænobii Victorini apud Parisios subprior, vir vitæ sanctimonia, et pia eruditione clarus, collegit digessitque decentissimo ordine ex omnibus scriptis D. Gregorii papæ libros sexdecim de allegoricis typis nominum ac rerum omnium in sacris litteris contentarum, quos Enuclamenta Bibliæ inscripsit. Opus sane dignum, quod a studiosis divinæ Scripturæ obvis excipiatur ulnis. Ejus initium est: Deus aliquando in sacra Scriptura. Claruit sub Ruperto Bavaro Romanorum rege, anno Domini 1400.*

Hactenus Sixtus. Ex cujus testimonio hæc expungere veritatis studium coegit. Primo quod vocet Garnerum Parisiensem, cum tamen in prima editione nihil adverterit quod id affirmet, vel conjectandi fiduciam præbeat vel ansam, nisi forsân quod appelletur, subprior S. Victoris Parisiensis. At quam frigida sit hæc conjectura, ex hoc uno, ut cætera perstringam, elicitur, quod D. Bernardus sit patria Clarævallensis, quia cænobium Clarævallense administravit.

Titulum *Enuclamenta Bibliæ*, deposui, reposito eo quem Garneri autographum præferebat.

Claruisse anno 1400 divinans scripsit non affirmans, nempe quod cerneret volumen evulgatum anno 1518, et quidem aliena vigilantia. Calculus autem meus ducentis et aliquot excedit annis. Nam in continuo canonicorum nostrorum laterculo incipiente ab anno 1300 deductoque ad nostra tempora nullus hujus nominis et honoris occurrit. Baleus in centuria tertia *Scriptorum Angliæ* recenset Nigellum Wierekerium monachum et præcentorem Cantuariensis Ecclesiæ illustrem anno Christi 1200 delibasse ex Garneri viridario lib. I. Florum his incipientem verbis: *Sublimitas supernarum potestatum.* Quod quidem reperies lib. I, cap. 3, in Gregoriano Garneri nostri.

Abсалon noster canonicus (nam Arnoldus Wion sui *Ligni vitæ*, pag. 883, Benedictinis inique commisit, ut alias fusius, si Dominus voluerit, effundemus), tandemque abbas canonicorum Sprenceirs hacensium in diocesi Treverensi, Wierekerii cœtaneus, edidit Breviarium ejusdem Garneri serie alphabetica quod exstat ms. in nostra Bibliotheca. Cum igitur quadringentos post annos duo illi scriptores reliquerint posteritati epitomen Garneri, liquet eum sub undecimi sæculi auroram protulisse in solem hancque vigiliam suam.

F. JOANNIS PICARDI PRÆFATIO.

Nescio an sanctorum Patrum quempiam tot scriptores transtulerint, breviarint et deflorarint, quot D. Gregorium papam. Translatorum autem princeps fuit Anastasius, patriarcha Antiochenus, qui Gregorio adhuc spirante, ejus *Pastorale* Græcis auribus dedit. Quam ob causam lib. x. Registri, epist. 22, modeste conquerens ita scribit ad Joannem Ravennæ hypodiamonum: *Quia dilectissimæ memoriæ Anatholius diaconus quærenti ac jubenti Romano imperatori librum Regulæ Pastoralis dedit, ægre suscepi. Quem sanctissimus frater et coepiscopus meus Anastasius Antiochenus in Græcam linguam transtulit. Et sicut mihi scriptum est, ei valde placuit; sed mihi valde displicuit, ut qui meliora habent, in minimis occupentur.*

Annus redemptionis humanæ circiter octingentesimum septuagesimum Ælfrædus Westsaxonum rex tum probus, tum eruditus idem *Pastorale* in Anglicam vertit linguam; aliquando (ut ipsemet testatur in proloquio, quod videbis in cæle Vitæ ejusdem ab Assero Syreburnensi episcopo scriptæ) *verbum de verbo exprimens, interdum autem sensum ex sensu, sicuti egomet didiceram a Peigmundo archiepiscopo meo et Assero antistite meo; nec non a Grimbaldo et Joanne mihi a sacris. A quibus postquam librum ita didicissem, ut penitus perciperem quemad-*